

ПОМОГАЈ БОГ

ČASOPIS EVANGELSKICH SERBOW

11. číslo

Budyšin, oktobr 1954

Lětnik 4

... zo by ty měł wěru a dobre swědomnje."

(1. list na Timotheja 1, 18 a 19)

Bě to we wojnskim času. Mějach zastupować farstwo susodneje wosady. Jedneho dnja dyrbjach w aktach a cyrkwinskih knihach pytać někajki zapisk mi njeznateje swójby. Nadobo namakach mjez druhim tu mjeno swojeje samsneje swójby napisane, mjena swojich wotcow. Kak cyle hinak čitach nětko w tutech knihach, wědžo, tu steji něšto wo žiwjenju tvojich prjedownikow. To nastupa tebje!

Njedyrbjalo nam, lubi čitarjo, so runje tak hič, čitajo Bože slowo: to nastupa tebje, zbožo twojeje duše? Japoštoł Pawoł je wjele listow pisal křesćanam přenjego lěttotka, zo by jim připowědał „jara dostojne slowo, zo je Chrystus Jezus do swěta přišoł, hrěšnikow zbožnych sčinić“. W našim lisće pisa na swojeho přečela Timotheja, kotrehož wón syna, t. r. w duchu, mjenuje, zo by dobre wojerstwo wojował a to w mocy wěry a z dobrým swědomnjom. A tute słowa plaća tež nam a wšitkim křesćanam po wšem swěće a we wšěch časach.

„Dobre wojerstwo wojować“, k tomu je nuzne, zo njepřečelow znajemy, přečiwo kotrymž mamy wojować. Tu njeje mjenjene bědženje wo derjehiće we wšědnym žiwjenju, hdyž choresć, nuza a druge starosće nam napřečiwo stupaja, ale tu so jedna wo zbožnosť našeje duše. Kotři njepřečeljo to su, to spoznawamy hladajo do biblije, do maleho katechizma a do swojeho samsneho zhonjenja. „Koždy je spytowany, hdyž sam wot swojeje žadosće je čehnjeny a wabjeny“ — a „wšitko, štož na swěće je, jako

žadosć čěla a žadosć wočow a hordosć žiwjenja, to njeje wot Wótca, ale je wot swěta“ — a skónčnje kral swěta, stary zły njepřečel, wokoło chodži jako runjacy law, pyta, kohož by požrěł. „Bōh chcył nas zwarnować a zdžeržec, zo bychy nas čert, swět a naše čělo njezludali a njezawjedli do njewěry, zadwělowanja abo do drugeje wulkeje haniby a zlosće“.

Tak dolho, kaž smy žiwi, stejimy w tutym wojowanju, tohodla pisa Pawoł: a měł wěru. Přetož ze zwonkownej mocu ani z brónjemi wědomosće ani z pjenjezami ani ze skutkami lubosće, scyła nic ze swojeje samsnej mocu njemožemy dobyće wudobyć. Bronje našeho wojerstwa njejsu čělna, ale duchowna. Naša wěra je dobyće, kotraž je swět přewinyła. Dobyće jenož budže naše, hdyž mamy toho za wodžerja zbožnosť, kiž je wo sebi prajil: Ja sym swět přewinył. Wšitcy pak, kotřiž do njeho wěrja, njebudu zhubjeni, ale změja wěčne žiwjenje.

Tohodla we wěrje do našeho Knjeza Jezom Chrysta dobre wojerstwo wojujemy. We wěrje na jeho slowo kežbujemy. Za wojerjow Chrystusowych plaći jeniće, štož Knjez chce a praji: „Štož won wam praji, to činće!“ K tomu je nam slowo Bože date, zo jo čitamy a po nim činimy. Njepraj, nimam žaneje chwile k čitanju. Kak wjele chwile sej bjerješ za zachodne wěcy tutoho swěta! A nimamy my nětko wjele ložo, bibliske slowo zrozumić, hač naši prjedownicy mějachu? My mamy wšelake přeložki biblije, pomocne knihy k rozjasnjenju. a

w bibliskich hodžinach a tydženjach so lěpje zeznaješ z Božim slowom. Kak wjele možnosćow, kiž so bohužel jara mało wužiwaja! Naš Zbožnik derje wě, kak jara potrěbni jeho posylnjenja su jeho wučobnicy: Stražujće a modlće so, tak zo do spytowanja njeprindžeće! a Pawoł wospjetuje: njespiće, stejće we wěrje, džeržće so jako muscy a budžće sylni. W sakramence Božeho wotkazanja je Knjez sam swojim blisko, a my změjemy přeco zaso nowe mocy dostawać wot njeho, žiweho Knjeza. Wjele mjenje bojazliwosće a zadwělowanja by pola nas bylo, bychmy-li so swěrnio k Božemu blidu měli. Luther wužiwaše tuton sakrament w čěžkich dnjach wšědnje, zo by so posylnil za swoje hobsrke nadawki.

A wyše toho so zwjazamy z Knjezom přez modlitwu. „Bjez přestaća so modlće!“ napomina japoštoł. A my? Něšto je raz prajil, modlitwa je měridlo wěry. Kak wjele sej wažimy?

A k wěrje stupi hišće swědomnje: zo by ty dobre swědomnje měł! Wěra a swědomnje hromadze slušatej. W japoštolskich skutkach čitamy, zo je japoštoł sam we wěrje z dobrým swědomnjom dobre wojerstwo wojował před bohotom Feliksom, jako so njebojaznje před swojimi wobskoržbnikami zamolwi. Won dobre swědomnje derje znaje a tohodla swojemu přečelaj Timothej tak poruča.

Je-li naša wěra prawa a njeje-li morwa sama na sebi, ale ma-li w sebi žiwjenje a moc, potom čini nas swědomliwych tež w našim žiwjenju a chođenju. Štož

ma Knjeza před woćomaj a we wutrobje, štož swěru hlada na Jezusa. kiž je spočatk a konc wěry, štož so wutrobnje z nim zwjaza a so nutrnje k njemu modli, tón wě potom tež wšudže, što ma činić a čeho ma so wostajić. Štož pak je dobre swědomnje wot sebje wotstorčil, kaž Pa-

woł tu dale pisa, a štož sebi žaneho swědomnja nječini a skónčnje žaneho swědomnja nima, tón je na wěrje škodu wzal.

Knjez zwarnuj nas před tym. Wojujmy dobre wojerstwo w mocy wěry z dobrym swědomnjom.

Tuž wěm, do toho wěrju, ja wěm, što wobsteji, z kim sebi wobstać zwěrju, hdyž wšo dže na kruchi. Hdyž steji smjerc na prozy, hdyž na konc zo mnu dže, hdyž sudny džen mi hrozy, mój Knjez wón wostanje.

Swětowa cyrkwinska konferenca w Ewanston

Najwjětši podawk w cyrkwinskim žiwjenju ewangelskich Serbow běše w tutym léce naš Serbski cyrkwinski džen w Rakecach w juniju, najwjětši podawk za cylu ewangelsku Němsku běše wulki ewangelski cyrkwinski džen w Lipsku w juliju, a najwjětši cyrkwinski podawk za cyle křescanstwo na zemi — z wuwzaćom romsko-katolskeje cyrkwy — běše swětowa cyrkwinska konferenca w Ewanston w Americe w awgusće abo — kaž oficielny wuraz za tuton zjězd rěka — „polna zhromadžizna oekumeniskeje rady cyrkwjow“. Ewanston je džěl wulkeho města Chikago w Zjednoćenych statach, hdžež wulku uniwersitu ze wšěmi jejnymi hłownymi a podlanskimi twarjenjemi namakaš. Po starych statutih je zakazane, w tamnym uniwersitnym měšće alkohol wupředawać. Probst D. Hendrich Grüber z Barlina tam přišedši domoj pisaše: „Hač je to při tutej wulkej horcoće z 50 stopjeńkami k dobremu abo nic, so hišće njeje rozsudžilo!“ Tam bydleše 600 delegatow, kotřiž běchu přišli ze 163 wšelakich cyrkwjow a zastupowachu wokoło 200 milionow křescanow cyleho swěta. Nimo toho wobdžěli so hišće wokoło 100 wopytowarjow. Z Němskeje běše skoro 60 wosobow, mjez nimi Barlinski biskop D. Dr. Dibelius, Zhorjelski biskop Hornig, Drježdžanski biskop Lic. Noth, Lipsčanski profesor D. Sommerlath, Choćebuski generalny superintendent D. Jakub a wšitkim znaty cyrkwinski prezident D. Niemöller a Hannoverski biskop D. Lilje.

15. awgusta 1954 so tutón wulki a wuznamny zjězd započá z wotewrjenskimi kemšemi w metodistiskej cyrkwi, do kotrejež delegaća swjatočnje začehnjechu — zajimawy, pisany wobraz! Tam widžeše křescanow z 50 krajow a narodow, bělych, čornych, bru-

ných, žoltych, zdžěla w nadobnej měšniskej abo narodnej drasće. Woltarnu službu mějachu biskop Dr. Bell z Chicester w jendzelskej rěči, biskop Athenagoras w grekskej, prezident Marc Boegner w francoskej a norwěgski biskop Berggrav w němskej rěči. Methodistiski biskop Oxnam z Ameriki přédowaše jasnje a krasnje před wulkej wosadu w Božim domje, w rozhłosu a před dalokowidženskim aparatom.

Hłowne tema běše „Chrystus — nadžija swěta“, wo čimž so w 6 sekcijach a we wšelakich wosebitych wuběrkach jednaše. Při tym so wosebje wo sčehowace prašenja jednaše: Kak so křescanstwo na zemi džen a bóle zjednoći? Kak maja so cyrkwy z nuzami a z nadawkami swěta zaběrać? Kak dobywaja cyrkwy zaso čłowjekow wot nich zdalenyh? Kak wostanje oekumeniska rada při tym kmány instrument a organ za cyły swět?

Swětowa cyrkwinska konferenca wobzamkny skónčnu powěsć na wšitkich křescanow a na wšit-

ke narody. Křescenjo wšeho swěta dyrbjá sebi wědomni być, zo su zamolwići za měr a prawdosć. Wšitke strašne brónje, kiž hobrskemu zničanju služa, kaž atomowe a wodžikowe bomby, maja so zakazać a wšitko ma so sčinić, štož zwěsćenju měra služi. Wosebite cyrkwinske delegacije dyrbjá to knježerstwam jednotliwych krajow zdžělić. Wša wopaćna propaganda ma so wotstronić. A křescanskim wosadam wšeho swěta ma so prajić: „Cyrkej Jezom Chrysta je džensa swětodaloke zjednoćenstwo, a tola je njeličomnym čłowjekam Chrystus hišće njeznaty. Rozpominajće to sebi woprawdže? Je waša wosada žiwa jenož sama za sebje abo za swět, za čłowjekow blisko a daloko? Je waše wosadne žiwjenje a je wšědne žiwjenje každeho jednotliwca z was swědčenje za to, zo je Chrystus z knjezom swěta, abo je wono jeho zapřeće?“ Powěsć na wšitkich křescanow skónči so ze samsnym heslom, kotrež tež nad Lipsčanskim cyrkwinskim dnjom steješe: „Budžće wjeseli w nadžiji!“

Moje pućowanje do Jeruzalema

(Farar Wjeńcko-Dešanski †)

III.

Nowa stysknoć — Za čichim — Port Said

Ale hišće wjele styskniše hodžiny přinjese nam njezdžela. Najprjedy jědžechmy při grichiskim brjoze dale a při jědžechmy, jako běchmy pola roha Matapan Ewropje božemje prajili, do bliskosće kupy Kreta. Štož ze 27. stawa japošolskich skutkow jap. Pawola pućowanje do Roma znaje, wć kajke běchu jow strachoty na njeho a jeho towaršow přiše. Hišće džensa so lódzownicy tamneje strony boja, a tež my nazho-

nichmy, kak tam je. Na wječor zběhny so nadobo wulki wěti, kotryž hišće přiběraše, a waleše žolmu za žolmu přez našu lóž. Lóž so nachili, zo nichtó wjace po njej hić njemůžeše, a nichtó njesmědžeše ze swojeje kabiny na lóž won zalězć, hewak bychu jeho žolmy hnydom do morja storhnyle. K tomu běše čma, zo ruku před woćomaj widzeć njemůžeše. To běchu zaso styskne hodžiny, ale kapitan lóžde nas troštowaše, zo budže zaso lěpje, hdyž při dže swěčnik (Leuchtturm) na kupje Kreta překi. A tak

běše. Hdyž ke kupje Kreta přijédzechmy, běchmy za čichim a před hrožbnym wětrom w dobrym schowje.

Kak krasnje to je, hdyž dyrbi lódz našeho žiwjenja tak bojazne puće přejěc, zo wětry zrudoby nas wobdawaju a žolmy starosće wyše nas du a nóc nuzy nas přikrywa. a hdyž potom nam Bože slowo swětlo pokaže, tón prawy schow. w kotrymž smy před wšitkimi wětram wěsíci a možachmy ze slovom psalmisty wuwolać: Hdyž mam jeno tebe, ničo njerodžu w njebjesa a zemju. Hač mi runje čelo a duša zawutlitéj, sy wšak ty mi, Božo, kóždy čas mój wutrobný trošt a mój džěl.

Hdyž nazajtra wotučichmy, běše morjo do čista womjekló, a „a horcoće spóznachmy, zo so čopje Africe bližachmy. Wězo njebě nam lubo, hdyž nam kapitan wozjewi, zo skomdy dla, kotraž bě nam z wětrom nastala, hakle 2+

hodžin pozdžišo do Jeruzalema přinđzemy. Wjeselachmy so pak, jako možachmy lódz wopušćić a w měsće Port Said w Egypťowskej, někotre hodžiny na brjoh stupić.

W noce k 6. 4. dojědže naša lódz do přimorja pola Port Said, hdžež so Suezkanal započnje. Wokolo sebje widžachmy lódže ze wšelakich cuzych krajow, z Francoskeje, Jendželskeje, z Činy a druhich. Podla nas ležeše lódž, na kotrež so pilnje nocy a wodnjo wuporjedžowaše, dokelž běše ducy po puću we wulkim wětrje z druhej lódzu hromadže storčila a běše so při tym čežko wobškodžila. Kak so Bohu džakowachmy, zo je nas we wšech strachotach tak hnadnje wobarnowa!

Nazajtra jara zahe přijědže wot brjoha wjele čolmow, kotrež nas wot našeje lódže do města dowjězchu hdžež so před nami cyle nowy swět wočini.

Minakał. Njedzelu, 19. septembra. 14. njedzelu po swj. Trojicy, smy w našim Božim domje na dostojne wašnje 400 lětne wobstaće Minakalskeje ewangelsko-lutherskeje wosady swječili. W léce 1554 nastupi přeni lutherski předar, Bartrom Pawlic z Krjebje, swoje zastojnstwo w Minakale. Někotři wosadni su pilnje pomhali wšo wokolo cyrkwyje rjedzić. Tak su pěsk za pohrjebnišćowu puće wozyli. Wo o je so swěrnje sobu staral naš stary kěbětar k. Henč z Minakała. Wosadni su tež pozawnistow a spěwarjow Budyškeho cyrkwinskeho chóra hospodowali. Wšěm pomocnikam wutrobný džak! Rano we 8.30 předowaše w serbskej Božej službje k. superintendent Mjerwa-Bukečanski wo teksće 3. stawa Zjewjenja swj. Jana, wot 1. hač do 3. hrona: „A jandželej Sardiskeje wosady piš: To praji tón, kiž sydom duchow Božich ma a sydom hwězdow: Ja wěm twoje skutki, přetož ty maš mjeno, zo sy žiwy, ale sy morwy. Budž zbudliwy a posylň zbytkne, kotrež chce wumrěc; přetož ja njejsym twoje skutki polne namakał před Bohom. Wopomň pak, kak sy dostał a slyšal a zachowaj je a čin pokutu. Jeli zo tohodla stražować njebudžeš, ja na tebe přinđu kaž paduch, a njebudžeš wědžeć, kotru hodžinu ja na tebe přinđu.“ Farar Sykora, kiž je so w léce 1892 na Minakalskej farje narodžil, měješe zawodnu woitarnu službu. Po předowanju strowješe farar na wotpočinku Křižan-Klukšanski wutrobnje Minakalsku wosadu w mjenje susodneje Klukšanskeje wosady. Farar Křižan je lěta dolho we wójnje a hišće po wójnje Minakał wot Klukša swěru zastarał. Budyscy pozawnisća porjeńšichu serbsku Božu službu. W němskej Božej službje předowaše němski superintendent Busch z Budyšina wo teksće z 1. lista japoštola Pawola na Thessalonskich 1, 2—10. Superintendent Busch měješe potom hišće kemše z džěćimi. Popoldnju běchu přednoški wo stawiznach reformacije we Lužicy w cyrkwi. Při tutej

Boži dom Michalskeje wosady w Budyšinje

Hdyž kročimy abo přijědžemy přez znowanatwarjeny Most měra do Budyšina, strowi nas we wobluke stareho města tutón Boži dom. Bohužel pak je tež přez žalostnu wójnu škodował. Bórzy pak wuhladamy wěžu Michalskeje cyrkwyje zaso w polnej rjanosći, kaž jónu. Twarske džěla su hižo nimale dokončene a wěža so tež zaso z mjedžom (koprom) pokryje. Nadžijamy so jenož, zo ženje wjace wójna naše Bože domy njezniči.

skladnosti strowještaj duchowny Peters, kiž běše z nawječorneje Němskeje, ze Sottruna pola Bremana, k nam přichwatał, a farar Sykora Minakalsku wosadu. Wječor pokaza f. Wirth swětłowobrazy, a to barbojte, wo našim

Božim domje a wo zašlym Lipsčanskim cyrkwiskim dnju. Smy wjeseli a džakowni, zo je so wšo bjez wjetšeho mylenja stało a wotměło. Njeh so Bože słowo dale swěru a bjez měšenja w Minakalskej cyrkwi předuje!

možachmy jeho dnja 19. 9. 1954 do Minakala witac. Wón měješe tež wołtarnu službu w serbskej Božej službje tutón dzeń. Minakal je serbsko-němska wosada, w kotrejž matej wobě rěči jenake prawo w cyrkwi. Cyrkej je pola nas na wsy jenička instanca, kotraž to tež do skutka staji, wčera a džensa. (14. 9. 1954)

Farar Bjenada je w léće 1744 scěhowacy zapis Minakalskich duchownych zhotowił, kiž je tež spušćomny

Do reformacije skutkowachu jako fararjo w Minakalskej wosadze (zwjetša wěmy jenož mjena abo předmjena): Seifried, Fritzsche, Severin, Wicher, Koteritz, Kunsch, Simon Molter, Leonhard z Metzradt a Pětr, kiž je 1555 wumrěl. Po druhich žórlach je Pětr hižo w léće 1554 wumrěl. Po smjerći tutoho fararja bu reformacija w Minakale zawjedžena. W „pomniku reformacije“, wudaty 1917 wot serbskich ew.-lutherskich duchownych, čitamy mjez druhim na stronje 134: „W Minakale zjawnu ewangelsku Božu službu w l. 1554 zawjedžechu. W tutym léće nastupi Krjebjanski wučer Bartomaj Pawlic, we Wittenberku swjećeny, swoje zastojnstwo jako přeni ewangelski farar.“ Farar Sykora pak piše: „Po smjerći duchowneho Pětra bu reformacija w Minakale zawjedžena a běchu duchowni ewangelsko-lutherskeje cyrkwy či: Gallus Pječka, kiž 1554 jow wumrěl.“ Njeham wšě mjena duchownych po reformaciji jow naspomnić. Zajimawe je jenož, zo duchowni w Minakale pak jara krótko, pak jara dolho wostachu. Čitamy, zo je farar Muscovius z Lubija, hdžež běše ze serbskim kaplanom. w léće 1672 jenož něšto tydženjow w Minakale wostał a je so potom zaso do Lubija podał. Prjedy je duchowny Kašpor Dulichius dobrowólnje swoje zastojnstwo w Minakale zložil, wón bu pozdižo wojerski předar a diakonus w Kamjencu, hdžež bu wón kuzlarstwa dla sčaty. Jan Bjenada wosta wot 1744 hač do 1770, potajkim 26 lět, z fararjom w Minakale. Jara dolho je w našej wosadze skutkował Jan Nowak, najskerje Serb z Delnjeje Lužicy, rodzeny w Żorawje. Wón je po 49 lětnym skutkowanju 3. haprjeje 1823 w Minakale wumrěl. Pětr Guda, jeho naslědnik, wosta 38 lět jako duchowny jow. Józef Kordina, prjedawši česki

romskokatolski měšnik, rodzeny 28. 3. 1819 w Chwalkowicach w Čěskej, běše 27 lět z ewangelskim fararjom w Minakale. Jeho row je při cyrkwi. (Wo Kordinje přirunaj nastawki w „Pomhaj Bóh“ 1951 a 1952!) Korla Awgust Sykora je přez 36 lět hač do l. 1928 Minakalsku wosadu dušepastyrse nawjedował. Po jeho smjerći wšak žadyn farar njeje dolho w Minakale skutkować mohl. Ma to tež dziwne přičiny. Duchowneho Lazera wuhnachu a wuškarachu Minakalscy nacišća w l. 1941. Přez to nasta 7 lětna wakanca; tuž dyrbeješe so wosada hinak wobstarac. Je to zwjetša pod čěžkimi wobstejnosćemi swěru dokonjał f. Křižan-Klukšanski. Kak husto je won w lécu a tež w zymje w najhubjejšim wjedrje do Minakalskeje wosady jako zastupjer chwatał. Bohužel je so wěsty džěl wosadnych jara nježakownje jow zadžeržał. Zrudne je tež, zo je so duchowny lic. Pfeiffer we wojnje zhubil. Jeho posledni list běšč 1945 z Budapešta. Jeho mandželska rozwučuje nětko džěči w nabožinjě w Minakale a w Chrosće. Wuzběhnyć ma so hišće, zo je wot 30 duchownych po reformaciji 6 w Minakale wumrěło a pohrbjebanych. Dodać ma so tež, zo je prjedawši Minakalski farar Jan Langa sobu Swjate pismo do serbsčiny přeložil (hromadže z Michalom Frenclom z Budestec, Janom Wawerom-Bukečanskim. Matejom Jokišom z Hbjelska a Janom Běmarjom, tohorunja w Budestecach). W samsnym léće, hdyž bě přenje wudaće serbskeje biblije dočišćane, wumrě Jan Langa w Minakale (w léće 1728). — W Minakalskej wosadze je so jedyn duchowny narodzil, a to 30. 7. 1892 na Minakalskej farje syn fararja Korle Awgusta Sykory, Erich Sykora, nětko dušowpastyr w Drježdžanach-Kadicach při Emmausowej cyrkwi. Smy so wjeselili, zo

Minakal. W septembrje měješe Pjetkec wowka swoje šesćdzesaciny. Wona je něšto lět z wudowu. Wonka hišće wšě džěla wobstara, tež na polach. Wona rady a swěrnje wopytuje serbske Bože služby. Přejemy jej, zo by dale čila wostała, swojim pomhała a sej lubosć k Božemu słowu a serbskim Božim službam wobchowala.

Minakal. W prjedawšej loži našeje cyrkwy bu mała cyrkwinska wustajeńca k 19. 9. 54 wuhotowana. Wobrazy cyrkwy ze stareho a noweho časa smy widželi, wosebje tež wobrazy čezko wobškodženeho Božeho domu po 1945, roztrělaneje fary atd. nas zajimowachu. Wukladowane běchu tež wobrazy reformatorow a z časa reformacija docyla. Jedne blido pokazowaše nam serbske biblije, a to stare a nowe wudaća, serbske spěwarske, hornjo- a delnjoserbske katechizmy, agendy, bibliske stawizny, perikopy atd. Najstarša čišćana serbska rěčnica ewangelsko-lutherskeho fararja Jurja Mateja z Chołma pola Niskeje z lěta 1721 běše tež wustajena. Je to tež widžomny dopokaz, zo so duchowni sobu wo zachowanje serbskeje rěče postarachu. Na koncu widžachmy rěčnicy (gramatiku), spisane wot Łazowskeho fararja Handrija Zejlerja, tehdom w léće 1830 hišće kandidat bohosłowstwa (to je mlody duchowny, kiž je runje swoje pruwowanje wobstał). Wšak spominamy lětsa tež wosebje na to, zo je so před 150 lěta (1804) Handrij Zejler w Slonej Boršći (Budyska Michalska wosada) narodzil. — A Handrij Zejler běše najprjedy ewangelski dušowpastyr a farar, syn cyrkwy reformacije a Božeho słowa. Jako basnik je won spěwał wo stworbje Božej.